

Az Egyetemi Könyvtár évkönyvei. VI.
1972. Bp. 1973. 266 l.

Legnagyobb multu tudományos nagykönyvtárunk évkönyvét mindig nagy várakozással vesszük kézbe. Előlegezett figyelmünk annak az intézménynek szól, amely immár közel három és fél évszázada szolgálja a magyar felsőoktatást s ugyanakkor bázisa, műhelye - bizonyos értelemben alkotó műhelye is - a történeti kutatásoknak. A könyvtár évkönyve is ezt a szellemet látszik tükrözni. Hiányzik a könyvtári évkönyvek szokásos beszámolója, viszont számos igen magasszintvonalu történeti tanulmányt olvashatunk a könyvtár munkatársaitól, ami már maga is az előbbieken említett tudományos műhely létezését bizonyítja. Több, a könyvtárral kapcsolatba nem hozható cikk az "Egyéb tanulmányok" c. fejezetben szerepel, jeléül annak, hogy a könyvtár tudós gazdája rendkívül széles érdeklődésű, s írásaik tematikája a szorosan vett könyvtári problematikán túl a középkori szimbolikától a Magyar Tanácsköztársaság oktatásügyéig terjed.

A fentiekben már hiányolt évi beszámolót van hivatva pótolni a "Könyvtárunk és egyetemünk története" c. fejezet élén álló rövid összefoglalás Mátrai László könyvtárigazgatótól: "Az Egyetemi Könyvtár fejlődése a felszabadulás után". Köztudott, hogy az Egyetemi Könyvtár a könyvtári korszerűsítésnek azon az utján, amire más könyvtárak már jóval korábban ráléptek (numerus kurrens bevezetése, ETO-rendszerű szakkatalógus stb.) csak a felszabadulás után indult el. Ekkor viszont fejlődése annál gyorsabb volt. Az ETO-rendszerű szakkatalóguson kívül párhuzamosan tárgyszó-katalógus kiépítését is vállalták, amivel egyedül állnak a nagykönyvtárak sorában. Megszervezték az egyetemi könyvtár tanszéki- és intézeti könyvtárainak hálózatát. A megváltozott társadalmi környezetben ujfogalmazták az intézmény célját, meghatározták gyűjtési és működési körét. Utóbbit a könyvtár tradícióival nem ellentétesen, hanem abból szervesen kifejlesztve végezték el. Így vált a jezsuita alapítású intézmény napjainkban a vallástörténeti és valláskritikai kutatások könyvtári bázisává.

E fejezet további cikkei közül kiemelkedően értékes TÓTH Andrásnak "Az Egyetemi Könyvtár kéziratárának fejlődése" c. tanulmánya. Tóth András a témát gyűjteménytörténeti oldaláról közelítette meg, messzemenően érvényesítve a tudománytörténeti szempontokat is. Ily módon a deskriptív állományleírás helyett valóban a gyűjtemény fejlődéstörténetét kapjuk, ami mind könyvtár-, mind általános kulturtörténeti érdekű. VÉRTESY Miklós rendkívül érdekes, adatgazdag tanulmánya az Egyetemi Könyvtár történetét 1899-1919 között tárgyalja. Írásából megtudhatjuk többek között, hogy a könyvtárat a század elején több jogos kritika érte: hírlapi cikkek, sőt parlamenti interpelláció tárgyát

is képezték az egyetemi könyvtárban uralkodó állapotok. Erről természetesen nem mindig a könyvtárosok, hanem a fenntartó szervek szűkmarkúsága tehető. Vértesy cikke adatokkal bizonyítja, hogy a pesti egyetemi könyvtár Közép-Európa legrosszabbul dotált egyetemi könyvtára volt. A társadalmi igény viszont már ekkor sürgetően jelentkezett. Ma - sajnos - aligha képzelhető el, hogy egy könyvtár olvasótermi kézikönyvtárának összetétele, pontosabban annak bírálata olyan sajtóvisszhangot kapjon, mint ahogy az 1906-7-ben történt az egyetemi könyvtárral (Pesti Napló, Huszadik Század, Magyar Könyvszemle). Az egyetem történetének egy eddig viszonylag elhanyagolt területén: a diákság osztályhelyzetének, társadalmi szerepének bemutatásával nyújt érdekes bepillantást a kor viszonyaiba Pajkossy Györgyné kitűnő tanulmánya. (Az egyetem és a nagyszombati városi tanács vizsgálata az 1640-es években.) VÉRTESSY Miklós bibliográfiai közleménye folyamatosan tájékoztat az Egyetemi Könyvtárra vonatkozó irodalomról - e dicséretes példát reméljük, más könyvtárak évkönyveivel is követik majd.

A "Könyvtári elmélet és gyakorlat" c. fejezet mindössze két írást foglal magában. Közülük az egyik európai hírű katalogizáló szakértőnk, DOMANOV-SZKY Ákos magasszintű tanulmánya "A leiró katalógus bejegyzéseinek osztályozása" címmel. Bár írása tárgyalási módjánál és stílusánál fogva bizonyára csak kevesek számára hozzáférhető, nem kétséges, hogy a tanulmány a hazai katalogizáláselmélet irodalmának értékes gyarapodása. MARÓT Miklósnak a könyvtár kölcsönzését vizsgáló elemzéséből kiderül, hogy az állomány használatára - elsősorban a diákok részéről - nem esik egybe a könyvtár fő-gyűjtőkörébe tartozó művekkel. Inkább elmondható ez a nem-diák olvasókról, mivel az ő kölcsönzésükben első két helyen a történettudomány és a filozófia szerepel. A használatot nyilván károsan befolyásolja az a tény, hogy a könyvtár husz évvel régebben beszerzett könyvanyagáról nem áll rendelkezésre megfelelő szak-katalógus.

"Az Egyetemi Könyvtár Kézirattárából" c. fejezet HÖLVÉNYI György, ill. IZSÉPY Edit tollából közöl egy-egy forrás - feltáró történeti tanulmányt. Mind ezek, mind az "Egyéb tanulmányok" c. rész történeti írásai imponáló filológiai apparátussal, komoly történeti felkészültséggel irt munkák, melyek értékeléséhez bizonyára a szaktudományok recenzenseinek lesz elsősorban szavuk. (Kalmár Lajos, Dümmerth Dezső, Pelle József, Torbágyi Tiborné és Wimmer Éva írásai.) Itt most csak két könyvtártörténeti vonatkozású tanulmányra szeretnénk a figyelmet felhívni: az egyik Kalmár Lajos műve egy Vitéz János könyvtárából származó, majd Mátyás könyvtárába került és "Corviná"-vá lett kódex ikonográfiai vizsgálatáról, a másik Torbágyi Tiborné cikke Szombathi János sárospataki tanár és könyvtáros Bod Péter "Magyar Athenas"-ához készített, kéziratban maradt "toldalékaról". A kézirat elemzése során plasztikusan rajzolja ki egy 18. századi könyvtáros-bibliográfus megnyerő alakját, aki szorgalmasan és kellő kritikai érzékkel gyűjtötte és írta össze adatait.

Ugy véljük, az Egyetemi Könyvtár évkönyve színvonalában méltó az intézmény nemes hagyományaihoz. Valamivel több információt a könyvtár mai életéről szívesen vettünk volna, - az előző évekhez hasonlóan hiányérzetünk ezen a ponton sajnos, továbbra is megmaradt.

SOMKUTI Gabriella

KATSÁNYI Sándor - KÖNYVES TÓTH Lilla: Fölfedezem a könyvtárat. Irodalomhasználati kézikönyv középiskolások számára. Ill. Kaján Tibor. Közread. az Országos Széchényi Könyvtár Könyvtártudományi és Módszertani Központ. Bp. 1973. Népművelési Propaganda Iroda, 128, XII p.

A könyvtárban rejlő lehetőségek ismerete, a könyvtár használatában való jártasság a modern kor emberének alapvető készségei közé sorolandók. Az ismeretek egyre gyorsuló növekedése, az információs áradat megköveteli az információk közötti eligazodás készségét. Az egyes oktatási intézményekben egyre nehezebb körülhatárolni az ismereteknek azon körét, melynek elsajátítása az adott hallgatóság számára szükséges és elégséges. Az iskolának a permanens tanulásra kell felkészítenie, az oktatásban egyre inkább az egyéni tájékozódásra kell támaszkodni.

A könyvtárismeretnek iskolában való oktatása külföldön egyre terjed. A tanulók számára készített könyvtárhasználati kézikönyv az angol nyelvterületen általánosan ismert műfaj, más országokban azonban még nem terjedt el. Ez még inkább aláhuzza a könyvtáros szerzőpár érdemeit, akik "Fölfedezem a könyvtárat" c. kézikönyv összeállításával a hazai gyakorlatban először tettek kísérletet könyvtárhasználati kalauz készítésére.

A könyv összeállításakor a szerzők kettős feladatra vállalkoztak: egyrészt középiskolások számára tankönyvet akartak írni, másrészt arra törekedtek, hogy ez egyidejűleg olvasmányos ismeretterjesztő mű is legyen. E nehezen összeegyeztethető, sokszor egymásnak ellentmondó szempontok ellenére a szerzők céljukat maradéktalanul megvalósították. A könyvtár és irodalom használatára vonatkozó legfontosabb tudnivalókat nagyon tudatosan és jól válogatták össze, s azt igen átgondolt felépítésben tárgyalják. A szakmai ismereteket szórakoztatón, de igényes színvonalon közlik. A mű szerkezete oldottabb egy átlagos tankönyvénél, általában nem definiál, a fontosabb fogalmak értelmezését didaktikai megfontolásból a lap szélén függőleges vonal jelzi.

A könyv felépítése problémacentrikus, a használó problémáiból indul ki, s ezt a gondolatmenetet következetesen viszi végig. Ez a magyarázata, hogy eltér a könyvtárosi kézikönyvek, tankönyvek hagyományos tárgyalási menetétől. A kérdésre választ kereső átlag könyvtárhasználó első lépésként kézikönyvekből informálódik. Így a könyv első fejezete is a lexikonokat, szótárakat, kézikönyveket ismerteti. Egy témában való további informálódást a szabadpolcon elhelyezett könyvek teszik lehetővé. Ennek tárgyalása során nyílik mód többek között az ETO-ról, a raktári rendről, a raktári jelzetről szóló tudnivalók közzlésére. A könyvtár anyagában való további tájékozódást a katalógusok biztosítják. Az erről szóló részben szerepelnek a katalógusokra, a katalógusok fajtáira, a katalóguscédula jelzeteire vonatkozó közlések. A mélyebb, a könyvtár állományán tuli informálódás a bibliográfiák segítségével történik. E fejezet tájékoztat a bibliográfia főbb típusairól és a magyar könyv és folyóiratirodalom fölötti áttekintés lehetőségeiről.

Külön fejezetben foglalták össze a szerzők az irodalom összegyűjtésének és feldolgozásának módját. Ezt a részt főleg a kezdő "dolgozatrólok" forgathatják nagy haszonnal. A kötetet a könyvtárakról szóló áttekintés zárja.

A könyvhöz a tankönyv-funkció ellátása végett melléklet készült, mely a fő címtől eltérő "Könyv- és könyvtárhasználati ismeretek" címet viseli. E

melléklet az egyes témák rövid összefoglalása. Nem követi a fő rész tárgyalási menetét; logikai felépítése a hagyományos könyvtárosi kézikönyvek tárgyalásmódját követi, a fogalmaknak és főbb gondolatoknak definíciószerű rögzítését adja, s ezzel a tárgyat oktatók részére kíván segítséget adni. E részhez igazodó feladatgyűjtemény ugyancsak a pedagógusok munkáját hivatott megkönnyíteni. A kötethez készített tárgymutató révén a kiadvány kézikönyvként is használható.

A téma iránti érdeklődés felkeltését és annak megértését gazdag szemléltető anyag segíti. Kaján Tibor illusztrációi kiválóan illeszkednek a mondani-valóhoz. Ha valaki nem tesz többet, mint pl. az egyes ETO főosztályokat szemléltető ötletes és kifejező ábrákat megfejt, már sokat tanult.

Katsányi Sándor és Könyves-Tóth Lilla könyvtárhasználati kalauza színvonalas ismeretterjesztő munka, amely az irodalom- és könyvtárhasználat népszerűsítésének hasznos kézikönyve lehet nemcsak az iskolában, hanem a könyvtárhasználók széles körében. A tankönyveknél oldottabb szerkezet mindenképpen előnyére szolgál, mert így nemcsak kötelező tananyag, hanem számíthat a tanulók egyéni érdeklődésére, sőt egy szélesebb, a könyvtárhasználat népszerű gyakorlati kézikönyvének funkcióját is betöltheti. E kiadvány fontos segítője lesz a könyvtár népszerűsítésének, bizonyára közelebb hozza az iskolához a könyvtárat, s ösztönzője lehet az egyéni tájékozódásra alapozó oktatásnak.

SZABÓ Sándor

(KERESZTÉNYI József): Az Eötvös Loránd Tudományegyetem hálózati könyvtárosainak kézikönyve. I. A könyvtári munka. Bp. 1973. Egyetemi Könyvtár 111 p.

Voltaképpen sajnálatos, hogy az Egyetemi Könyvtár új kiadványát (mely csak látszólag kiadvány, valójában rektori körlevél, mely a kézikönyv kötelező alkalmazását írja elő) mint újszerű és igen hasznos kezdeményezést kell üdvöznünk. Szívesebben irnánk le róla, hogy egy évek óta élő és megújuló műfaj legfrissebb darabja, s vetnénk össze sok más hasonló hazai kézikönyvvel. Miután azonban ezt nem tehetjük, eggyel több okunk van, hogy örömmel vegyük kézbe s ajánljuk másoknak is - különösen azoknak, akik talán ennek birtokában ismerik fel hasonló összeállítás szükségességét saját hálózatukban is.

A kézikönyv célja - Mátrai László főigazgató előszava szerint - az, "hogy mind a főfoglalkozású könyvtárosok, mind a nem főfoglalkozású megbízott könyvtárosok számára utmutatóul szolgáljon". Amit pedig ez a - szükségképpen általános - megfogalmazás takar: olyan kézikönyvet adni az egyetemi könyvtárhálózat könyvtárosai (elsősorban a tanszéki könyvtárosok és könyvtárkezelők) kezébe, amely kis terjedelemben, könnyen áttekinthetően tartalmaz lényegében minden fontos elméleti és gyakorlati ismeretet, tennivalót. Ugy érezzük, nem szükséges bizonygatni a vállalkozás fontosságát, hiszen felsőfokú szakképzettségű, rutinos könyvtárosaink is szívesen vennék, ha egy ilyen, minden igényt kielégítő kézikönyv állna rendelkezésükre. Tanszéki könyvtára-

ink kezelői számára pedig - függetlenül jószándékuktól, rátermettségüktől, jelentősen javuló szakmai színvonaluktól - különösen fontos az ilyenfajta támogatás.

A kézikönyv elkészítésének jelentősége, fontossága mellett emlékezzünk meg azonban a kitűzött feladat nehézségeiről is. Aki már irt hasonló, akár csak egy kisebb-nagyobb részterületre is kiterjedő kézikönyvet, fel tudja mérni a felmerülő nehézségeket. A pontosság és közérthetőség, a viszonylagos teljesség és a kis terjedelem ellentétes követelményei közt nehéz egyensúlyozó produkció minden hasonló kiadvány elkészítése.

A kézikönyv szerzői, Keresztényi József vezetésével jó munkát végeztek és ügyesen egyensúlyoztak. A kis, könnyen kezelhető formátumu, áttekinthetősen tagolt és világosan megfogalmazott (ha kisebb pongyolaságoiktól nem is mentes) fűzet a tanszéki könyvtárak kezelőinek ad segítséget, elsősorban a mindennapi rutinmunka kérdéseiben. De éppen ez az a munka, ahol a legtöbb kérdés felmerül, ahol a legszigorubban kell ragaszkodni a pénzügyi, nyilvántartási szabályokhoz, azaz: ahol a legfontosabb, hogy a könyvtáros a számára szükséges információkat hosszas utánjárás, telefonálgatás nélkül, azonnal megkapja. A kézikönyv ezeket az információkat nyújtja.

A kiadvány négy fő fejezetre oszlik. Az első fejezet az ELTE könyvtári hálózatát tekinti át, kezdve az Egyetemi Könyvtárral, mint a hálózati központtal (elsősorban az Egyetemi Könyvtár egyes osztályai és a hálózati tagkönyvtárak közti kapcsolatok, együttműködés szempontjából), folytatva az Egyetemi Könyvtár Hálózati és Módszertani Csoportjának megismertetésével, majd részletesebben kitérve a hálózati könyvtárakra. A kari könyvtárak hálózati alközpontként való szerepeltetése kissé elméletinek tünik, hiszen az ELTE három kara közül voltaképpen csak az Állam- és Jogtudományi Kar rendelkezik kari könyvtárral. A hálózati tagkönyvtárak tipizálása során ugy tünik, hogy a tanszékcsoporti könyvtár helye, funkciója még nem alakult ki kellő egyértelműséggel. Nem világos az sem, hogy milyen érdemi feladatokkal, ill. hatáskörrel rendelkezik a Karközi, ill. a Kari Könyvtári Bizottság.

A hálózati könyvtárak működésének feltételeit vizsgáló második fejezet a személyzeti kérdésekkel, az elhelyezéssel és költségvetési problémákkal foglalkozik. Rendkívül fontos és eléggé nem dicsérhető az a törekvése, hogy a könyvtárosokkal ne csak feladataikat, tennivalóikat közölje a kézikönyv, hanem olyan jogi jellegű kérdéseket, információkat is, amelyek őket közvetlenül érintik, de amelyek megszerzése másként igen nehézkes volna (a könyvtáros és könyvtárkezelő kinevezése, megbízása, szakképesítési kérdések, munkakör, az állomány átadása és átvétele, ill. bérgazdálkodási problémák). Az elhelyezés (berendezés, helyiség, felszerelés) témakörben a szerzők nyilvánvalóan ragaszkodtak a realitáshoz, a lehetőségekhez, ami természetesen igen fontos, így azonban néhány általánosságon túl keveset mondhattak. Az állománygyarapítással kapcsolatos pénzügyi szabályok egyszerűsített, oldott, ugyanakkor kielégítően pontos meghatározása sikerült és jelentős része a kézikönyvnek.

A kiadvány harmadik fejezete - egyttal legterjedelmesebb része - a tulajdonképpeni könyvtári munkával foglalkozik, elsősorban természetesen a hagyományos könyvtári teendőkkel (gyűjtőkör és állománygyarapítás, állománycsökkentés, feldolgozás, raktározás, olvasószolgálat és állományellenőrzés).

Külső szemlélő számára a kézikönyv e fejezete áttanulmányozása után úgy tünhetne, hogy a könyvtáros: adminisztrátor; bevezet, kivezet, leltároz,

összegez, kartotékot ír, kartotékot rendez, lapot készít a könyvről, az olvasóról, a kölcsönzésről stb. És mindezt igen szigorú "játékszabályok" alapján. Ugy vélem, hogy ez a felszínes észrevétel nem kérdőjelezné meg a körlevél értékét, hasznosságát. Részint mert hibás észrevétel volna; ha a kézikönyvben viszonylag nagyobb részt foglal is el a szükséges adminisztratív tevékenységek, formanyomtatványok leírása, mint a tényleges könyvtári munka során, ez nem azért van, mert ezzel a tanszéki könyvtárosokat kívánná adminisztrátorrá, hivatalnokká átalakítani. Arról van itt szó - és ennek helyességét jó lélekkel egyetlen könyvtáros sem tagadhatja - hogy a tanszéki könyvtárak kezelői számára elsősorban ezekben a kérdésekben van segítségre szüksége. A könyvtári adminisztráció legnagyobb része szükséges rossz. Néha nagyon rossz, de mindig nagyon szükséges. El kell végezni, mégpedig szigorú szabályok szerint kell elvégezni. A kézikönyv ebben segít.

Alaposabb vizsgálat után persze kiderül az is, hogy ez a fejezet nagyon sok segítséget nyújt a könyvtáros érdemi (értsd: nem adminisztratív) munkájához is. A gyűjtőkör kialakítása, az előszerzeményezési segédeszközök használata, a megfelelő állománycsökkentés, a katalógusszerkesztés, az olvasószolgálat különféle kérdései szervesen kapcsolódnak a könyvtár szolgáltató feladataihoz. De még a cimleltárkényv, a raktári rend, az állományellenőrzés is végső fokon az olvasó érdekeit szolgálja, ha nem is közvetlenül.

A könyvtári munkával foglalkozó fejezet érthető módon viszonylag terjedelmes: sok információt kell tartalmaznia. Ugyanakkor legközvetlenebbül kapcsolódik a könyvtárhoz. Így bizonyára nem véletlen, hogy legtöbb ellenvetésünk is e rész olvasása kapcsán merült fel.

Előre meg kell mondanunk, hogy ellenvetéseink nagyobb része voltaképpen nem a kézikönyv megfogalmazására, szerkezetére vonatkozik, hanem arra a gyakorlatra, amelyet leír. Hogy a cimleírás szabályait a még érvényes szabvány alapján adja meg, csak helyeselhető, bár az új szabvány hamarosan hatályba léphet. Hogy a könyvtárközi kölcsönzés ügymenetének leírásában némileg eltér a hatályos jogszabálytól, nem kifogásolható: a kézikönyvben leírt gyakorlat jobb, hatékonyabb annál, amit a jogszabály előír (és amit nemcsak az ELTE hálózata nem tart be). A nemzetközi kiadványcsere kérdésében azonban nem ilyen egyszerű a helyzet, itt aligha volna helyes a fennálló rendelkezésektől a kézikönyvben jelzett mértékig eltérni. Az állományapasztás, selejtezés, fölüspéldány-kivonás esetében a kézikönyv "csak" a jogszabálytól, a kialakult szokásoktól és az összkönyvtári érdekektől tekint el. Attól tartunk, hogy az ezekre vonatkozó részeket módosítani kell a közeli jövőben.

A kézikönyv utolsó fejezete a könyvtári munkáról készítendő beszámolókkal, statisztikai adatszolgáltatással, a könyvtári munka ellenőrzésével foglalkozik, igyekszik megkönnyíteni a könyvtáros számára a "mumusnak" tekintett feladat ellátását.

A kézikönyv jelenlegi formájában is jelentős nyeresége az ELTE könyvtárhálózatának. Anyagát, tapasztalatait felhasználva számos más hálózatunk is gazdagodhatna hasonló kézikönyvvel, melyek talán az alapfokú könyvtárosképzésben is igen jól volnának hasznosíthatók. Közvetlen haszonként pedig azt várhatjuk, hogy a kézikönyv jelentősen hozzájárul az ELTE tanszéki könyvtáraiban folyó munka szakmai színvonalának további emelkedéséhez.

MAGYAR András: A Vas- és Fémmunkások Diósgyőri Szövetsége könyvtára a két világháború között.

Miskolc, 1973. 56 p.

(B-A-Z megye és Miskolc munkáskönyvtárainak története 5.)

A Szakszervezetek Borsod megyei Tanácsának Központi Könyvtára 1970-ben indította el "Borsod-Abauj-Zemplén megye és Miskolc munkáskönyvtárainak története" című kitűnő sorozatát. Az első évben egy, 1971-ben három, majd egy évi szünet után 1973-ban a sorozat ötödik füzeté is megjelent s érte-sülésünk szerint nyomdában van további két füzet, amelyek megjelenése szintén várható az idén. Ilyenformán látszik már, hogy nem ötletszerű vállalkozás-ról, hanem tervszerű és mind a kutatásban, mind a közreadásban következetes könyvtártörténeti tevékenységről van szó, amelyet - úgy látszik - van ere-jük végigvinni. Nyilvánvaló az is, hogy a vállalkozásnak MAGYAR András a motorja, az ő érdeklődése és szenvedélyes munkásmozgalmi kutatómunkája indította el a kiadványsorozatot, de nem maradt egyedül, hanem sikerült kitű-nő munkatársakat is megnyernie a kutatásnak és feldolgozásnak.

A kiadványok áttekintésekor mindenekelőtt a témaválasztás fontos-ságát, időszerűségét kell hangsúlyoznunk. A munkásosztály művelődési ellá-tásának elemzése és fejlesztése napjaink egyik legfontosabb művelődéspoliti-kai feladata. Mai és holnapi tennivalóink világosabb megállapítását segíti, ha jobban megismerjük az utat, amelyen hazai munkáskönyvtáraink fejlődése el-indult és kibontakozott. Elég csupán SZABÓ Ervinre hivatkozni, aki kora mun-káskönyvtáraiban ismerte fel - szemben a szellemi inségkonyha jellegű akkori népkönyvtárakkal - a haladó és színvonalas hazai közművelődési könyvtári rend-szer csiráját. Ő állapította meg, hogy a munkásosztály első hazai könyvtárai nemcsak korszerűbb társadalmi tudatot, hanem magasabb iz-lésszintet is képviselnek, mint a kor hivatalos polgári közkönyvtárai.

Az eddig megjelent öt füzet mindegyikéhez LENGYEL Ágoston irt elő-szót. Ő állapította meg, hogy a kiadványsorozat a szakszervezeti mozgalom tudományos irodalmát is gazdagítja. Napjaink feladataival hozza kapcsolatba a kiadványok tartalmát, midőn hangsúlyozza, hogy "a tudatformálás, az általá-nos, politikai és szakműveltség emelése a szocialista építőmunkával egyenrangú feladattá vált". Kijelenti, hogy "az olvasási kultúra közműve-lődésünk alapvető területe". A multa visszatekintve megállapítja, hogy "A munkáskönyvtár bölcsője volt a munkásosztály kulturális szórakozásának, a szabad idő hasznos eltöltésének... Erjesztője annak a gondolatnak, hogy a kultúra, a könyv részese és eszköze annak a harcnak, amit társadalmi méretekben a szabadságért, az ember felemelkedéséért folytat-tak."

A munkáskönyvtár a multban s a szocialista könyvtár ma jóval több, mint a szabad idő felhasználásának egyik lehetséges eszköze: harci fegyver s egyben a további felemelkedés feltétele, az iskola után a legfonto-sabb művelődési intézmény, az önművelődés színtere s a társadalmi dem-okratizmus egyik nevelő iskolája. A munkásmozgalomnak mindig egyik fő, néha kizárólagos fegyvere volt a könyvtár, a művelődés.

Növeli MAGYAR Andrásék vállalkozásának jelentőségét az a körülmény, hogy éppen a borsodi iparvidék művelődési hagyományainak feltárásán fáradoz-nak, annak a vidéknek munkásmozgalmi multját kutatják, amelyben a főváros

után a legerőteljesebb volt az iparfejlődés, amelyben ennek következtében a legnagyobb vidéki munkásközpont alakult ki.

Az első füzet az 1895-ben alakult diósgyőri "Jószerencse" Dal- és Önképzőkör könyvtárának történetét tartalmazza s éppen a könyvtár fennállásának 75. évfordulójára jelent meg Magyar András tollából, érzékletesen mutatva be a könyvtár alapításának és fenntartásának érdekében kifejtett nagy küzdelmet s a fejlődés nagyszerű ivét. A második ugyancsak Magyar András tollából, egy kis bányászkiállítás, Pereces "Bányamécs" elnevezésű Dal- és Műkedvelő Egyletének olvasóköreit ismerteti meg 1906-os alapításától napjainkig. A szerző a történeti háttér felvázolása után szemlélteti, hogy a bányamunkás-ság akkori gazdasági és politikai elnyomorodásából a szellemi, a kulturális felemelkedésen keresztül vezetett kiut. Megrajzolja LAUDAY János tanító és egyleti könyvtáros alakját, aki 1903-tól 1933-ig volt a községben a közművelődés munkása s akit 1952-ben az általa alapított dalárda és zenekar nagy részvétellel kísért utolsó útjára.

A harmadik füzet HERNÁDI Istvánné műve, a Borsodnádasi Munkás Olvasóegylet könyvtárának történetét tartalmazza, amelyet 1894-ben alapítottak. Ez a kiadvány már tanulságos elemzést tartalmaz az egykori könyvtár állományáról, annak használatáról s igyekszik összefoglalni a könyvtár tevékenységének hatását. A negyedik füzetet megint Magyar András írta, s az ormosbányai munkások olvasóköreinek történetét tárja fel 1924-es alapításától. Érzékelnünk tudjuk elolvasása után, hogy az ottani munkásság milyen erőfeszítésekkel kívánt kitörni elszigeteltségéből. Ugyancsak Magyar András műve az ötödik, az eddigi legtartalmasabb füzet; a Vas- és Fémmunkások Diósgyőri Szövetségének könyvtára a két világháború között. Kár, hogy a cimben eltűntették a birtokos jelző ragját s emiatt suta, magyartalan lett a címző mondat.

A szerző a gazdasági, társadalmi és kulturális helyzetkép felvázolása után ismerteti az ugyan nem nagy, de mégis legszínvonalasabban dolgozó egykori munkáskönyvtár kitűnő állományát, részletesen bemutatva állományának összetételét, elemezve a benne foglalt magyar szépirodalom, külföldi szépirodalom, szakkönyv- és ismeretterjesztő állomány, valamint marxista és szocialista könyvállomány értékét. Ez az állományelemzés kiemelkedő értéke a műnek. Érdekes epizódként említhetjük, hogy a könyvtár 1933-ban Szabó Ervin nevét kívánta felvenni, s hogy 1940-ben épített székházát Major Máté tervezte. Számos más epizód felelevenítése hozza személyes közelbe a könyvtár küzdelmes multját.

Valamennyi tanulmánynál kitűnő eszköze ennek a közvetlenségnek a dokumentumok bőséges közlése. Munkásotthonok és könyvtári épületek képét, egykori munkásmozgalmi vezetők arcvonásait, alapítási okmányok, könyvtári szabályzatok, tagsági jegyek, állománylisták, plakátok, kölcsönzési jegyzékek s számos más irat és emlék fotokópiáit tartalmazza a gazdagon mellékelt illusztrációk. Nagyszerű munkával sikerült összegyűjteni a sok értékes adatot, amelyekből kihámozható az egykori munkásművelődés életrajza. A feldolgozás mindenütt szabatos, kerüli a bőbeszédűséget, de kitér a legfontosabb kérdésekre. S nyomon kísérhető a feldolgozásban a fejlődés is, mert az újabb kötetek tartalmasabbak, a könyvtári szakma mind több területét fogják át.

Nagy nyeresége lesz könyvtártörténeti kutatásunknak, ha a kezdeti szívs munkát folytatva sikerül feltérképezni a borsodi táj munkáskönyvtárainak multját. SZILÁGYI Jánosnak 1961-ben megjelent alapvető műve óta, amely a

két világháború közötti magyar munkáskönyvtárak működését mutatta be, ez a legjelentősebb új eredmény a munkáskönyvtárak történetének kutatásában. Gazdagítják, kiegészítik és új adatokkal dokumentálják a szerzők a munkásművelődés hallatlanul fontos multbeli eredményeit. Igaza van a sorozat első kötetében megjelent bevezetőnek: "A dokumentumok összegyűjtése és feldolgozása lényegesen hozzájárul a magyar munkásmozgalom, munkásművelődés, a legújabbkori magyar művelődéstörténet és könyvtártörténet teljesebb és hitelesebb képének kialakításához". Érdeklődéssel várjuk tehát a folytatást.

PÁLDY Róbert

AZ EDDIG MEGJELENT TANULMÁNYOK

1. Magyar András: A diósgyőri "Jószerecsse" Dal- és Önképzőkör könyvtárának története. Miskolc, 1970. 44.p.
2. Magyar András: A percesi "Bányamécs" Dal- és Műkedvelő Egylet Olvasókörének története. Miskolc, 1971. 48.p.
3. Hernádi Istvánné: A Borsodnádasdi Munkás Olvasóegylet Könyvtárának története. Miskolc, 1971. 25.p.
4. Magyar András: Az ormospusztai munkások olvasókörének története. Miskolc, 1971. 47.p.
5. Magyar András: A Vas- és Fémmunkások Diósgyőri Szövetsége könyvtára a két világháború között. Miskolc, 1973. 56.p.

Előkészületben

Dr. Deák Gábor: A miskolci bőripari dolgozók könyvtárának története.

Hernádi Istvánné: Az ózdi munkásegylet könyvtárának története.

KANTOROVICS, V.: Glazami literatora. Szociologicseszkie ocserki. Irodalmár szemmel. Szociológiai karcolatok. Moszkva, 1970. Szovetszkij piszatel'. 320 p.

A "Konkrét kutatások" c. fejezetről.

Az "ocserk" és a szociográfia nagy öregje száz oldalon kommentálja, értékeli, bírálja a szovjet szociológiai kutatások eredményeit. Az író szemét természetesen nem kerülhetik el az olvasással foglalkozó szociológiai kutatások eredményei sem. "Nekünk írónak a szociológia kedves tudomány" - írja a bevezetőben, de a meleghangú beköszöntő nem hozsannával, hanem értő és megértő kritikával folytatódik. "Szociológusainkat nagy számu sarlatán szoritógyürüje veszi körül" idézi Jadovot, amikor a "szociológiai divatok" és az

"anketománia" veszélyeire figyelmeztet. Az idős szociográfus, aki állandóan járja az országot, és hol a szezonmunkásokról, hol a kis népekről, hol a legkisebb településekről is, a szociológiai irodalomban is rendkívül tájékozott. A szovjet szociológusok mellett jól ismeri az amerikai, francia, német szociológusok és szociálpszichológusok munkáit, de még a magyar szociológusok eredményeiről is tájékozott. A hosszú kényszerszünet előtti szovjet szociológiai kutatásoknak is komoly figyelmet szentel, és így tőle tudhatjuk meg például azt is, hogy a huszas években a nagy lendülettel folyó olvasáskutatás jelentős segítséget kapott az ugyancsak dinamikus szociológiai kutatásoktól: csupán 1924-ben 200 olvasáskutatási eredményeket ismertető tanulmány jelent meg a Szovjetunióban.

A mai olvasásszociológiai kutatások közül elsősorban a Lenin Könyvtár vizsgálatainak eredményeit kommentálja, melyek "A szovjet olvasó" (Szovetszkij csital' . Moszkva 1968) című kötetben jelentek meg. Kantorovics nem elégedett az olvasási versenyben elért világszűrséggel. A magas százalékarányok mögött a tapasztalt szociográfus sok esetben "holt lelkeket" sejt. "Mi tett Önnök az elmúlt hónapban olvasott könyvek közül?" kérdésre sokan így válaszoltak: "Azok a könyvek tetszettek, amelyek szórakoztatónak vannak megírva, de a címekre nem emlékszem." Azok közül pedig, akik címetek is említenek, sokan iskolai olvasmányaikat és a nemrégiben megfilmesített könyveket jelölik meg olvasmányaikként. Kantorovics a vizsgálati adatok szekunderelemzését végezve, igen figyelmesen vizsgálja át a módszereket. Nyilvánvaló számára, hogy a nem megfelelő módszerek segítségével kerekedett fel jó néhány százalékarány. Kantorovics egyugyanazon kutatóműhely adatait összevetve bizonyít. A "Munkásolvasók-mérnökolvasók" kutatás (Sz. M. Szmirnova - I. P. Oszipova - O. M. Szmirnova: Csital' rabocsij i csital' -inzsener. =Szovetszkij csital' . Moszkva, 1968. Kniga. 29-115. p.) szerint ezeknek a rétegeknek 98-98%-a olvas szépirodalmat; az irodalomtanárok olvasásával foglalkozó kutatás (V. V. Nejman - V. D. Sztelmah: Ucsital' i szovetszkij csital' . Moszkva, 1968. Kniga. 157-219. p.) viszont igen sivár képet fest az olvasni tanítók olvasási kulturájáról. Kantorovics V. Sztelmah "igaz és férfias" következtetéseit fogadja el. A kutató nem tudja irodalmi érdeklődési körük, izlésük alapján az irodalomtanárokat az olvasók más rétegeitől megkülönböztetni.

Avval sincs kibékülve a kiváló szociográfus, hogy a Lenin Könyvtár kutatói nem találtak különbséget a munkások és a technikusok között, amikor a két réteghez tartozó olvasók arányát vizsgálták. Crusin és mások korábbi kutatásai jól érzékelhető különbségeket tártak fel e téren. Leginkább azonban azt fájlatja Kantorovics, hogy csupán egyetlen réteggépző tényezőt emeltek ki. "Eltekintve az individuális vonásoktól - csupán a társadalmi helyzettel operálva - ki tekinthető kulturáltabb olvasónak, az a nemrég érettségizett és azóta talán már esti egyetemet látogató, de nem kvalifikált munkát végző munkás, vagy az "arany kézzel" és nagy gyakorlattal rendelkező, de csak hét évig tanuló technikus?" - kérdezi Kantorovics, aki közelről és belülről ismeri ezeknek a rétegeknek az életét, de nem ismer rájuk a különbségeket összesomos átlagokból. Amikor ezekben azt hangsúlyozza, hogy az iskolai végzettség és a személyiség erősebben befolyásolja az olvasói érdeklődést, mint a társadalmi helyzet, nem lép vissza, hanem éppen a szociológiát kéri számon azoktól a szociológusainak nevezett kutatásoktól, amelyek a sokdimenziós szerkezetet egyetlen dimenzióra egyszerűsítik le.

A minél több olvasót kívánó író kénytelen megkérdőjelezni a tulságosan is szép 98%-ot. Felhívja a figyelmet azokra a ködös és alig ellenőrizhető kérdésekre, amelyekre csak csupa szépet és jót lehet válaszolni. Az "Érdeklő Önt az irodalom valamely témája vagy műfaja?" kérdésre például alig lehet nemmel válaszolni, hiszen csaknem mindenki olvasott valaha irodalmi műveket, a máshol nem, az Ogonyok-ban. Az ilyen kérdések mennyiségi feldolgozása felesleges, a minőségi különbségek viszont jól jellemezhetik az ország olvasási kulturáját. A Lenin Könyvtár 98%-ban állapítja meg a szépirodalmat olvasó munkások arányát, ezzel szemben a Komszomolszkaja Pravda Közvéleménykutató Intézetének vizsgálatai szerint a fiatal munkások egyötöde nem olvas könyvet. Maga a "Szovjet olvasó" kötet is tartalmaz olyan adatokat, melyek megdöntik ezt a nem hiteles körülmények között született világcsucst. A munkások 10%-ának nincsen otthon könyvgyűjteménye és csak 60%-uk rendelkezik művészi értékű szépirodalmi művekkel (és csak 65%-uk olvas ilyeneket). Az elolvasott könyvek mennyiségének számolgotása helyett az olvasmányok színvonalának mérését szorgalmazza Kantorovics.

Az olvasói tipológia megalkotásához még csak most láttak hozzá a szovjet kutatók. A Lenin Könyvtár mellett a tallini Történeti Intézet munkatársai evvel próbálkoztak meg. Gondos Ernő kutatásához hasonlóan 100 különféle könyv olvasottságát és kedveltségét vizsgálták, de a mérőeszközül használt listán szindarabok, filmek és zeneművek is szerepeltek. Érdekes és fontos megállapításnak tartja Kantorovics azt, hogy Fellini, Prokofjev és Kafka művei, valamint a jó lakás és a tiszta becsület iránti igények "jól ismerik egymást", de ezek az igénynyalábok szerinte még nem írják le az olvasói típusokat. A módszer sem problémamentes Kantorovics számára. Bár az észet kutatók nem csak a tetszés felől érdeklődtek, mint Gondos, hanem a tetszés-elutasítás ötfoku skáláját használták, kevesen jelentették ki Tolsztoj regényéről, hogy nem tetszett, vagy, hogy unalmas regény. Nagyon fontosnak tartja, hogy a kérdőívek szépített, kerekített adatait mindig objektív tényekkel vessék egybe a kutatók, mint ezt a Lenin Könyvtár kutatói is tették akkor, amikor a kérdőív-válaszokat a könyvtári kölcsönzőkártyákkal szembesítették. Evvel még mindig nem elégszik meg a szociológusokkal és könyvtárosokkal erősen rokon-szenvező szociográfus. és nem leplezett türelmetlenséggel a pszichológiai és a szociálpszichológiai vizsgálatok megkezdését szorgalmazza Rubakin és mások nyomdokain.

KAMARÁS István

Encyclopedia of library and information science. Ed. by Allen Kent, Harold Lancour, Jay E. Daily. 1-9. vol. New York, Dekker, 1968-1973. 9 db

A könyvtár- és tájékoztatástudomány enciklopédiája, mint Janus-arcu szakmánk első átfogó, a kettősséget integráló segédkönyve a 2. világháboru utáni hatalmas arányu szakmai fejlődés tényleges igényeiből jött létre. A teljes művet 18 kötetesre tervezték, ebből eddig 9 jelent meg. Szerkesztőinek szándéka - ahogyan ezt a bevezetésben elmondják -, hogy a legkorszerűbb,

ugyanakkor időtállóknak bizonyult alapelvek fundamentumán lehetőleg minden régi és új fogalmat és módszert megismertessenek a szakma művelőivel. Törekvésük az "egy világ" szemléletéből kiindulva nem-nemzeti mű létrehozása. Ezt találóbbrak érzik a "nemzetközi" jelzőnél. Ez a törekvés a szerkesztőbizottság összetételében meg is mutatkozik, amennyiben az amerikaiak mellett Ranganathantól Josef Stummvollig, Japán képviselőjétől Vickery-ig (ASLIB) ténylegesen a világ sok országának könyvtár- és tájékoztatásügye képviselve van. Ezzel szemben, ha a kötetek elején az egyes címszavak szerzőiként felsorolt névjegyzéket átfutjuk, nagy arányszámmal szerepelnek az amerikaiak. Maguk a szerkesztők is mentegetőznek bevezetőjükben, hogy nem minden cikk-íróval sikerült megértetni ezt a koncepciót, a cikkek szemléletét és földrajzi fedését illetően. Erre példának elég az ARCHITECTURE, LIBRARY BUILDING címszóhoz mellékel illusztrációkra utalni, ahol a 23 kép közül csupán 3 ábrázol nem-amerikai könyvtárépületet. A szerkesztők kifejezett törekvése, szándéka mindig az egyes fogalmak mélységbe hatoló megtárgyalása volt. Ez meg is valósult - legalábbis a terjedelem szintjén -, amennyiben a fontosabb fogalmak 30-150 oldalas cikkeket, egész kis monográfiákat kaptak. Arra is ösztönözték munkatársaikat, hogy értékelő módon közelítsék meg témájukat, s ahol lehetséges, a jövő távlatait is vázolják fel.

Az enciklopédia elrendezése szoros betűrendes, egyes címszavak alatt hivatkozások állnak az alá- vagy fölrendelt, vagy kapcsolt kifejezésekre. A dolog természetéből adódóan tehát a teljesség és fedés tekintetében véleményt csak a teljes mű megjelenésével alkothatunk. A teljes mű részletező analitikus indexe az utolsó kötetben jelenik meg, ez lesz a szöveg mélységeihez elvezető alapvető segédeszköz. Ebből izelítőt kapunk a 6. kötet végén, ahol az 1-5. kötet indexe már megtalálható. Egyetlen betűrendben sorakoznak itt a főfogalmak, személynévek (az említett személyek vagy az egyes cikkek szerzői) és a földrajzi nevek. A főfogalmak alatt foglalnak helyet a fogalommal kapcsolatos, az 1-5. kötetben előfordult alfogalmak (hivatkozással természetesen a kötet- és lapszámokra).

Sajnos nem mindenütt, hanem "csak, ahol helyénvaló", adnak a tárgyalt címszavak alatt további bibliográfiai hivatkozásokat. Mindenesetre ez rendkívül hasznos segédeszközzé teszi a használók számára az enciklopédiát, különösen akkor, ha ezek a bibliográfiák jól szelektálnak és gondos munka eredményei. Pozitív és negatív példák erre egyaránt találhatók. - A könyvtár- és tájékoztatástudomány - már nem élő - nagy egyéniségeit bemutató biográfiák is a szoros betűrenden belül helyezkednek el, valamint az egyes földrajzi nevek is (a következő formában: BULGÁRIA, LIBRARIANSHIP IN), tehát a kontinensek, országok vagy tagállamok könyvtár- és tájékoztatásügyének általános helyzetképei.

Szurópróbaszerűen ragadjunk ki néhány címszót. Pl. egészen kiváló elméleti összefoglalást és mintaszerű bibliográfiát ad B. C. Vickery az ANALYSIS OF INFORMATION címszó alatt, ahol átfogóan tárgyalja a visszakeresés, a tartalom visszaadása vagy a dokumentum helyettesítése céljából történt sűrített dokumentum-reprezentációt. Ez lehet kivonat, referátum, katalóguscédula, nyelvi kifejezés vagy szakjelzet, akár lyukkártya-kód is. Érdekes, hogy ez alatt a címszó alatt nem áll hivatkozás sem a katalógizálásra, sem az indexelésre, sem az osztályozásra, holott a cikk alcímeiben vagy tartalmában kifejezetten benne foglaltatnak. Ezt a szerepet az index látja el. Mindenesetre a címszó kifejezőmódja és a benne foglalt tartalom közti összefüg-

gés - különösen az angolszász terminológiában járatanabb használók számára azt illusztrálja, hogy ajánlatos az enciklopédiát - különösen az eddig még index nélküli 6-9. kötetet - a böngészés módszerével használni. Ez könnyen meg is valósítható, mivel a nagy terjedelmű, átfogó cikkek vannak többségben, egyegy 500-700 oldalas kötet alig tartalmaz 50-60 cikket.

A CLASSIFICATION, THEORY OF szerzője (A. Neelameghan, 5. köt. 147-174.p.) ezzel szemben elég egyoldalú. Nagy részben Ranganathan elmélete alapján fejtegeti tárgyát és példáit a Colon Classification (kettőspontos osztályozás) jelzetelési módszerével adja. A vetületes osztályozás elméletét részletesen tárgyalja, sokkal kevésbé a TO-t és az ETO-t, valamint az egyéb osztályozási rendszereket. Itt a negatív példa a közölt bibliográfiák vonatkozásában: ehhez a rendkívül fontos címszóhoz igen szegényes, összesen 8 tételből álló bibliográfiát találhatunk.

Többet vártunk a CATALOGS AND CATALOGING (4. köt. 242-305.p., szerzői E. R. Ranson és Jay E. Daily) cikktől is. Az rendben van, hogy a katalógustörténet nagy helyet kapott (242-279.p.). A XX. századi fejlődést azonban túlnyomórészt amerikai szempontból tekintik át. A függelékben, keletkezésük évének időrendjében megadott (1791-1967) címleirási szabályzatok jegyzéke csak a legnagyobb vagy a szerzők által ismert (pl. skandináv) országok szabályzatait közli. Durva hiba is becsuszott itt: a különböző dokumentumtípusokat 8 kötetben tárgyaló szovjet címleirási szabályzatból csupán az 1. kötet (A könyvek címleírása) 2. részét (A betürendes katalógusok elrendezése) közlik (2. kiad., 1961). A cikkben magában az angolszász terminológiának megfelelően mindenféle katalógusfajtáról (szerzői, szótár-, tárgyszó- és szakkatalógusok) esik szó, ugyanakkor a 94 tételes hivatkozásjegyzékben és a 19 tételes bibliográfiában egyszer sem fordul elő Ranganathan egyetlen művével sem!

Talán nem érdektelen megjegyezni, hogy a DOCUMENTATION címszó alatt csupán az SLA Documentation Division és a Documentation Research and Training Centre (Bangalore, India) található. A fogalom tárgyalása nyilván Information Science alatt lesz, viszont az 1-5. kötet indexében önálló indexifejzésként szerepel különféle összefüggésekben.

A legutolsó címszó a 9. kötet végén a GERMANY, LIBRARIES AND INFORMATION CENTRES IN (395-545.p.). Érdekes ennek a terjedelmes összefoglalásnak a fejezetek szerinti megoszlása. A 2. világháború előtti német könyvtárügy történetének 23 oldalt szentelt Hermann Fuchs, az NSZK könyvtár- és tájékoztatásügyét (419-532.p.) 9 fejezetben különböző szerzők ismertetik, míg az NDK könyvtárügyének egy fejezet (532-545.p.) jutott.

Nem szeretnénk, ha a találmányra kiragadott példák kapcsán észlelt hibák, egyoldalúságok megemlítése elhomályosítaná az egész vállalkozás iránt érzett őszinte nagyrabecsülésünket. Önmagában az a tény, hogy szakterületünk ilyen átfogó, mélyreható és terjedelmes kézikönyvét fogjuk megkapni, a részletező index segítségével könnyen visszakereshető formában, - csak örömmel üdvözölhető. Ilyen nagy vállalkozás esetében a hibák vagy egyoldalúságok bizonyára elkerülhetetlenek, ezekért az igen nagy értékek bőségesen kárpótolnak. A teljes címszó-készlet nyilván már az induláskor rögződött - különben lehetetlen lenne a folyamatos betürendes közlés - ezt azonban majd csak az egész mű birtokában értékelhetjük. Az is biztos, hogy minden kézikönyvnek, így ennek is, a használatába, terminológiájába bele kell tanulnunk, ha eredményesen akarjuk forgatni. De ezt a csekély fáradtságot mindenképpen érdemes rá-

fordítanunk, ha ki akarunk tekinteni, át akarjuk látni szakterületünk "nem-nem-zeti" aspektusait, és meg akarjuk kapni a számtalan új fogalom egzakt definícióját. Bizonyosak vagyunk abban, hogy az egész mű szakirodalmi tájékozdásunk nélkülözhetetlen segédeszköze lesz.

HORVÁTH Magda